

СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ І СТРАТЕГІЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Для того, щоб результати наукових досліджень, винаходи, розробки, проекти перетворились у факти економічного розвитку господарських систем, тобто стали інноваціями і були використані у виробництві, необхідна організація інноваційних процесів. Опрацювання, прийняття та реалізація таких рішень і становлять зміст інноваційних процесів і стратегію виробництва.

Ключові слова: інноваційний потенціал, інноваційні процеси, інноваційні заходи, кризовий стан, науково-технічний прогрес, економічний ефект, реінжиніринг, податкова система.

Постановка проблеми. Усі види наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності повинні бути об'єднані в межах єдиних науково-відтворювальних процесів, які визначаються тривалістю, високим ступенем невизначеності кінцевих соціально-економічних, зокрема комерційних результатів (інноваційно-інвестиційні ризики), достатньо високою у більшості своїй енерго- і ресурсомісткістю. Ці інноваційно-відтворювальні процеси забезпечують функціонування науки, техніки, виробництва й ринку єдиної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Отже, під час наукових дискусій виникли складні та надважливі теоретичні й практичні проблеми, спрямовані на переведення економіки України на інноваційно-інвестиційну модель розвитку в протиставленні глибокій економічній і фінансовій кризі в державі і, зокрема в науковій та інноваційно-інвестиційній сферах діяльності.

Світовий досвід сформував певну систему знань про теоретичні засади, закони і принципи інноваційного потенціалу та природи кризових ситуацій і шляхи їх запобігання та нейтралізації, що масштабно висвітлено у працях науковців економічної теорії: Л. Абалкіна, О. Амоші, Ш. Бланкарт, Є. Бойка, Ф. Бутинця, В. Василенка, А. Гальчинського, В. Гейця, Г. Гольдштейна, П. Завадіна, О. Кузьміна, В. Ковальова, І. Лукінова, В. Марцина, Є. Мних, Г. Мамутова, Г. Нам, В. Опаріна, А. Поручника, С. Покропивного, А. Поддєрьогіна, В. Савчука, О. Терещенка, Л. Федулової, В. Федоренко, Г.О. Швиденко, А. Чухна, Ю. Яковлевата ін., а також М. Брауна, Е. Денісона, П. Друкера, Д. Ейкерлофу, Р. Лукаса, М. Портера, Б. Санто, М. Спенсу, Д. Стігліца, Й. Шумпетера та ін.

Виклад основного матеріалу. Інноваційні процеси є результатом наукових досліджень і розробок певними галузями науки, а завершуються вони впровадженням у виробництво новин, сприяючи прогресивним змінам останніх. За своїм характером інноваційні процеси поділяються на певні взаємопов'язані види (рис. 1).

Досвід експлуатації гнучких автоматизованих систем у виробництві свідчить про істотні переваги порівняно з технологічним устаткуванням традиційного виконання: частка оплати праці (у розрахунку на одну деталь) знижується на 25-30 %, накладні витрати – більше ніж на 80 %, виробничі площі зменшуються на 60 %, а тривалість виробничого циклу скорочується у 5-6 разів. Серед глобальних технічних нововведень за ступенем впливу на економіку виробництва та інші сфери діяльності людини – це широкомасштабна

комп'ютеризація, що зумовлює появу нового виду господарювання – промислового сервісу і відповідних організаційно-економічних форм здійснення. Крім того інноваційний тип розвитку накладає особливий відбиток на менеджмент, його цілі. Функції, методи, структури тощо, формуючи в його складі особливе автономне ядро – інноваційний менеджмент, що спрямовує і регулює всю сукупність інноваційно-інвестиційних процесів у господарській системі для забезпечення складної інтеграції науки, виробництва і ринку.

Рис. 1. Види інноваційних процесів

Стрижневим блоком економічної політики всіх розвинених країн є інноваційна політика, сприяння діяльності підприємців інноваторів, які визначають здатність національної економіки до інноваційного розвитку, ефективного використання найновіших технологій. Особливого значення інноваційний процес набуває для перехідних економік. А саме такою є економіка України, де надвитратне, неефективне господарювання, що в умовах жорсткої міжнародної конкуренції та встановлення врівноважених цін ставить більшість існуючих виробництв перед загрозою банкрутства (кризи).

Негативні наслідки кризових явищ в економіці України та їх переплетіння у сфері науки, освіти, техніки і технологічного розвитку зумовили істотне гальмування інноваційних процесів. Тому для вдосконалення інноваційної політики дуже важливо формувати стимулювальне економіко-правове середовище саме для тих суб'єктів циклу "наука – техніка – виробництво", які забезпечують відчутні позитивні кінцеві результати. Державна інноваційна політика повинна стати найважливішою підмогою діяльності, спрямованої на виведення економіки України з кризи. Головною метою такої політики є стратегічна орієнтація розвитку виробництва на створення і широке застосування принципово нових машин, матеріалів, комплексних технологічних систем, ефективне освоєння науково-технічних розробок, забезпечення соціально-економічних, організаційних і правових умов для постійного відтворення та ефективного використання науково-технічного потенціалу. Досвід показує, що значна частина науково-технічних інновацій пов'язана з інвестиційними това-

рами, які потребують капітальних витрат. В Україні ще не склався дієвий механізм інвестування масштабних технологічних змін. Спад інвестиційної діяльності є результатом і причиною погіршення структури економіки. Тому нова інвестиційна політика має сприяти пожвавленню інвестування в економіку України. Проблеми поліпшення структури економіки оголошено пріоритетними завданнями реформування.

Таким чином, держава вбачає головним завданням створення сприятливих умов для активізації інноваційної діяльності, стимулювання приватних інвестицій у разі обмеження своєї діяльності як інвестора. Відповідно до нової інвестиційної концепції, основним джерелом мають стати власні й залучені кошти. Передбачено посилення ролі в інвестиційному процесі вторинного ринку цінних паперів. Найважливішим сучасним фактором стимуляції та підтримки інноваційного процесу є заохочення виробництва високоякісної продукції через систему державної сертифікації, яка базується на законодавчих актах, що встановлюють обов'язкові вимоги до продукції виробників.

Швидкий розвиток економіки і вихід країни з кризового стану може забезпечити технічна політика, яка буде базуватися на найновіших досягненнях науково-технічного прогресу, що постійно здійснюється у взаємопов'язаних еволюційних та революційних його формах. Він є домінантою (визначальним чинником) розвитку продуктивних сил, неупинного підвищення ефективності виробництва, що забезпечує неухильне зростання продуктивності суспільної праці. Спираючись на сутність, зміст та закономірності сучасного розвитку науки і техніки, виокремлюють характерні для більшості галузей національної економіки пріоритетні та загальні напрями науково-технічного прогресу (рис. 2).

Рис. 2. Пріоритетні та загальні напрями науково-технічного прогресу

Як видно з рис. 2, нині в умовах науково-технічних перетворень рівень економічного потенціалу загалом визначається прогресивністю технологій. Освоєння принципово нових технологій – це спосіб отримання і перетворювання матеріалів, енергії, інформації, виготовлення продукції. Технологія є одним із основних напрямів науково-технічного прогресу і є завершальною ланкою і формою матеріалізації фундаментальних досліджень, засобом впливу науки на сферу виробництва.

Економічний ефект є узагальнювальним показником ефективності технічних і організаційних нововведень. Залежно від кола вирішуваних завдань, величина економічного ефекту може обчислюватись в одній з двох форм вартісних показників: а) народногосподарського економічного ефекту; б) внутрішньогосподарського (комерційного) економічного ефекту.

Перший показує ефективність тієї чи іншої групи нововведень з погляду їх впливу на кінцеві показники розвитку економіки країни. Другий дає можливість оцінити ефективність новин з урахуванням економічних інтересів окремих проектно-конструкторських організацій, виробників і споживачів.

Сумарний економічний ефект ($E_{\tau}^{нг(вг)}$) вираховують за формулою

$$E_{\tau}^{нг(вг)} = P_{\tau} - B_{\tau},$$

де: нг – народногосподарський індекс; вг – внутрішньогосподарський індекс; P_{τ} – вартісна оцінка результатів здійснення заходів нововведень (НТП) за розрахунковий період; B_{τ} – вартісна оцінка здійснення заходів нововведень (НТП) за цей самий період.

З урахуванням чинника часу народногосподарський економічний ефект технічних нововведень (E_{τ}) визначається за формулою

$$E_{\tau} = \sum_{t=t_n}^{t_k} (P_t - B_t) \alpha_t,$$

де: $P_t - B_t$ – вартісна оцінка, відповідно, результатів і витрат у t -му році розрахункового періоду; t_n, t_k – відповідно початковий і кінцевий роки розрахункового періоду.

Початком розрахункового періоду (t_n) вважають рік початку фінансування розробки технічних новин, враховуючи виконання наукових досліджень.

Коефіцієнт приведення α обчислюється за формулою

$$\alpha = (1 + E_n)^{T_p - T_k},$$

де: E_n – норматив приведення різночасових витрат і результатів ($E_n = 0,1; 0,15$ залежно від галузі, де він застосовується); T_p – розрахунковий рік; T_k – рік, за який витрати і результати приводяться до розрахункового року.

Загальні результати технічних нововведень (P_m) визначаються як сума основних (P_t^0) і супровідних (P_t^c) результатів

$$P_m = P_t^0 + P_t^c.$$

Для нововведень, що мають стабільні техніко-економічні показники (обсяг виробництва, якість продукції, витрат і результатів) за роками розра-

хункового періоду, розрахунок економічної ефективності (E_m) здійснюється за формулою:

$$E_m = \frac{P_p - B_p}{R_p + E_{PP}},$$

де: P_p – незмінна за роками розрахункового періоду оцінка нововведень (зокрема основні та супутні результати), грн; B_p – незмінні за роками розрахункового періоду витрати на реалізацію заходу нововведення, грн; R_p – норма реновації основних фондів; E_{PP} – норматив приведених відповідних витрат (що дорівнює 0,1 ставка дисконту).

У свою чергу незмінні за роками розрахункового періоду витрати на здійснення нововведень (B_p) обчислюється так:

$$B_p = B_{pp} + (R_p + E_{PP})K,$$

де: B_{pp} – річні поточні витрати при використанні продукції (без амортизації на реновацію), грн; K – одноразові витрати на використання продукції, грн.

У ринкових умовах господарювання між контрагентами виробництва для оцінювання внутрішньогосподарського (комерційного) економічного ефекту від створюваних технічних новин і використовуваних технічних нововведень застосовують показник прибутку. Його ще називають комерційний ефект – показник прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства (наукової організації).

Його обчислюють за формулою

$$\Pi_t = P_t - C_t - B_t,$$

де: Π_t – прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства (наукової організації) у році t , грн; P_t – виторг від реалізації продукції науково-технічного або виробничо-технічного (споживчого) призначення у році t за відповідними цінами; C_t – собівартість продукції у році t , грн; B_t – загальна сума податків і виплат із балансового прибутку підприємства (наукової організації) у році t , грн.

Використання цих показників на практиці дає змогу найбільш оптимально вибрати варіант впровадження у виробництво нововведень.

Висновки. Усі нововведення, які запроваджуються у промисловості і зорієнтовані на динамічний розвиток, підвищення ефективності виробництва мають спиратися на власні юридичні підвалини, відповідні нормативно-законодавчі акти. Такий підхід сприятиме досягненню соціально-економічних цілей діяльності виробництва. Прийняття парламентом України нового Кодексу про податкову систему та пакетів законодавчих актів із виробничо-фінансової діяльності виробництв дасть змогу швидкими темпами впроваджувати і реалізовувати найновіші досягнення в науці, техніці й технології, що сприятиме швидкому зростанню економіки і всіх галузей національної економіки.

Література

1. Закон України "Про інноваційну діяльність". Із змінами і доповненнями, внесеними від 26 грудня 2002 р., № 380-IV. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2002.

2. Демьохин В.А. Інноваційна політика держави: проблеми інтелектуальної власності / В.А. Демьохін // Економіка і прогнозування. – 2005. – № 2. – С. 37-44.

3. Павленко І.А. Інноваційне підприємство у трансформаційній економіці України : монографія / І.А. Павленко. – К. : Вид-во КНЕУ, 2007. – 248 с.

4. Яремко Л.А. Роль уряду у формуванні інноваційного розвитку економіки // Актуальні проблеми економіки : наук. екон. журнал. – К. : АТЗТ "Атопол". – 2006. – № 8(62). – С. 23-32.

5. Захарін С.В. Стимулювання інноваційної діяльності корпоративного сектору / С.В. Захарін // Фінанси України. – 2006. – № 7. – С. 101-107.

6. Карпунь І.Н. Антикризисні заходи на підприємстві: управління, стратегія, цілі та завдання : монографія / І.Н. Карпунь. – Львів : Вид-во "Магнолія-2006", 2008. – 440 с.

7. Менеджмент та маркетинг інновацій : монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.М. Ілляшенка. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2004. – 616 с.

Карпунь І.Н. Сущность инновационного потенциала и стратегии промышленности

Для того, чтобы результаты научных исследований, изобретения, разработки, проекты превратились в факты экономического развития хозяйственных систем, то есть стали инновациями и были использованы в производстве, необходима организация инновационных процессов. Прорабатывание, принятие и реализация таких решений и составляют содержание инновационных процессов и стратегию производства.

Ключевые слова: инновационный потенциал; инновационные процессы; инновационные мероприятия; кризисное состояние, научно-технический прогресс, экономический эффект, реинжиниринг, налоговая система.

Karpun I.N. Essence of innovative potential and strategy of industry

In order that results of scientific researches, inventions, developments, projects grew into the facts of economic development of the economic systems, that became innovations and were used in a production, necessary organization of innovative processes. Working, acceptance and realization of such decisions, and make maintenance of innovative processes and strategy of production.

Keywords: innovative potential; innovative processes; innovative measures; crisis state; scientific and technical progress; economic effect; reengineering; tax scheme.

УДК 336.748.12 Доц. Л.Г. Квасній, канд. екон. наук – Дрогобицький ДПУ
ім. І. Франка; ст. викл. О.Я. Щербан – НУ "Львівська політехніка"

ІНФЛЯЦІЙНІ ОЧІКУВАННЯ В ЕКОНОМІЦІ

Інфляційні процеси, як феномен економіки, відомі з давніх часів. Це одне з нагальних питань сучасного стану економіки в різних країнах світу. У роботі здійснено аналіз інфляції та її вплив на фінансовий процес в Україні.

Вступ. Інфляція є багатогранним процесом, що відображає основні проблеми та суперечності в економіці країни. Особливим проявом її є переповнення каналів грошового обігу масою грошових ресурсів, що призводить до знецінення та додаткового перерозподілу національного доходу і національного багатства на шкоду населенню.

Перехід української економіки на ринкові відносини різко підвищив значення грошей. Зростання цін на вітчизняні та імпортовані товари та послуги, особливо, на енергоносії; доларизація економіки; вивезення капіталу за межі країни; стан платіжного балансу та зростання зовнішнього боргу – це основні чинники, що впливають на інфляційні процеси в Україні та в світі. Як свідчить